KOMISJONI RAKENDUSOTSUS (EL) 2020/1050,

15. juuli 2020,

millega võimaldatakse Hispaanial anda luba kasutada kultuuripärandi kaitseks kohapeal toodetud lämmastikku sisaldavaid biotsiide

(ainult hispaaniakeelne tekst on autentne)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta määrust (EL) nr 528/2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist, ([1]) eriti selle artikli 55 lõiget 3,

olles konsulteerinud alalise biotsiidikomiteega

ning arvestades järgmist:

(1) Määruse (EL) nr 528/2012 I lisa hõlmab toimeaineid, mille puhul on mõju keskkonnale või inimeste või loomade tervisele soodsam. Neid toimeaineid sisaldavatele toodetele võib seega anda loa lihtsustatud menetlusega. Määruse (EL) nr 528/2012 I lisasse kantud lämmastiku suhtes on kehtestatud piirang, et seda ainet tuleb kasutada piiratud kogustes kasutusvalmis balloonides.

(2) Lämmastik on vastavalt määruse (EL) nr 528/2012 artiklile 86 kiidetud toimeainena heaks tooteliiki 18 kuuluvates biotsiidides, s.o insektitsiidides kasutamiseks ([2]). Lämmastikku sisaldavate heakskiidetud biotsiidide kasutamine on lubatud mitmes liikmesriigis, sealhulgas Hispaanias ning selliseid biotsiide tarnitakse gaasiballoonides ([3]).

(3) Lämmastikku võib ka ümbritsevast õhust kohapeal toota. Kohapeal toodetud lämmastik ei ole praegu liidus kasutamiseks heaks kiidetud ning seda ei ole kantud määruse (EL) nr 528/2012 I lisasse ega komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 1062/2014 ([4]) II lisas esitatud biotsiidides sisalduvate olemasolevate toimeainete läbivaatamisprogrammi lisatud ainete loetellu.

(4) Vastavalt määruse (EL) nr 528/2012 artikli 55 lõikele 3 esitas Hispaania 19. novembril 2019 komisjonile taotluse erandi tegemiseks kõnealuse määruse artikli 19 lõike 1 punktist a, et anda luba ümbritsevast õhust kohapeal toodetavat lämmastikku sisaldavatele biotsiididele, mis on nähtud ette kultuuripärandi kaitsmiseks (edaspidi „taotlus“).

(5) Kultuuripärandit võivad hävitada mitmesugused kahjurid putukatest mikroorganismideni. Selliste organismide olemasolu võib põhjustada nii konkreetse kultuuriväärtuse enda kadumise kui ka tekitada ohu, et kahjurid levivad ka teistele läheduses asuvatele objektidele. Asjakohase töötluseta võivad objektid pöördumatult kahjustuda, mis seab kultuuripärandi tõsisesse ohtu.

(6) Kohapeal toodetud lämmastikku kasutatakse väga väikese hapnikusisaldusega kontrollitud keskkonna (anoksilise keskkonna) loomiseks alalistes või ajutistes suletud telkides või kambrites, kus viiakse läbi töötlus, et tõrjuda kahjureid kultuuripärandiks olevatel objektidel. Lämmastik eraldatakse ümbritsevast õhust ja pumbatakse töötlemistelki või -kambrisse, kus lämmastiku osakaal õhus suureneb ligikaudu 99 %ni ja vastavalt kaob hapnik peaaegu täielikult. Töötlemisalale pumbatava lämmastiku niiskus määratakse vastavalt töödeldavast objektist tulenevatele nõudmistele. Kahjuritel ei ole töötlemistelgis või -kambris loodud tingimustes võimalik ellu jääda.

(7) Nagu taotluses märgitud, võimaldas viimastel aastakümnetel kultuuripärandi objektide töötlemiseks lämmastikupõhise anoksilise keskkonna loomise meetodi väljatöötamine kultuuriasutustel (muuseumid, arhiivid, raamatukogud, säilitus- ja restaureerimiskeskused jne) loobuda varem kasutatud väga mürgiste ainete kasutamisest.

([1]) ELT L 167, 27.6.2012, lk 1.

([2]) Komisjoni 30. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/89/EÜ, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 98/8/EÜ, et kanda toimeaine lämmastik selle I lisasse (ELT L 199, 31.7.2009, lk 19).

([3]) Lubatud ainete loend on kättesaadav aadressil https://echa.europa.eu/et/information-on-chemicals/biocidal-products

([4]) Komisjoni 4. augusti 2014. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 1062/2014 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 528/2012 osutatud tööprogrammi kohta, milles käsitletakse kõigi biotsiidides sisalduvate olemasolevate toimeainete süstemaatilist läbivaatamist (ELT L 294, 10.10.2014, lk 1).

(8) Hispaania esitatud teabe kohaselt on kohapeal toodetud lämmastiku kasutamine ainus tõhus meetod kahjurite tõrjeks, mida saab kultuuriasutustes kasutada igat liiki materjalide ja nende kombinatsioonide puhul, ilma et see muudaks esemete makroskoopilisi ja molekulaarseid omadusi. Seda meetodit saab kasutada eriti tundlike materjalide (näiteks etnograafiline pärand, muumiad, kaasaegne kunst) töötlemiseks nende säilitamise eesmärgil.

(9) Anoksilise keskkonna ehk muudetud või kontrollitud keskkonna meetod on loetletud standardis „EN 16790:2016 Kultuuripärandi säilitamine – integreeritud tõrje kultuuripärandi kaitse eesmärgil“ ja lämmastikku kirjeldatakse standardis kui enimkasutatud vahendit anoksilise keskkonna tekitamiseks.

(10) Kahjurite tõrjeks on olemas ka muid meetodeid, nagu gammakiirguse, termošokkide (kõrged või madalad temperatuurid) või mikrolainete kasutamine. Lisaks võib sel eesmärgil kasutada ka muid toimeaineid. Hispaania sõnul on aga kõigi selliste meetodite puhul piirangud seoses materjalidega, mida nendega saab töödelda.

(11) Nagu taotluses märgitud, kasutatakse kultuuriasutustes muid toimeaineid nende ohtlikkuse tõttu väga vähe. Pärast selliste ainetega töötlemist võivad töödeldud esemetel säilinud jäägid aja jooksul keskkonda sattuda, mis on inimeste jaoks terviseoht. See on eriti asjakohane külastajatele avatud kultuuriasutuste puhul.

(12) Taotluses esitatud väite kohaselt võib gammakiirgus põhjustada muutusi näiteks muumiate või loodusloomuuseumide eksponaatide DNAs, samas peab nende geneetiline materjal olema täiendavaks uurimiseks ja analüüsimiseks terviklik. Lisaks tuleb gammakiirguse kasutamise korral rajada spetsiaalsed radioaktiivsete ainete kasutamiseks ettenähtud ruumid, kus on asjaomane sisseseade ohutusnõuete järgimiseks, samuti tuleb ioniseeriva kiirgusega kokku puutuvaid töötajaid koolitada ja jälgida. See ei ole kultuuriasutustes teostatav.

(13) Taotluses esitatud teabe kohaselt avaldab termošokk (külmutamine või kuumutamine) mitmetele materjalidele ebasoovitavat mõju. Kõrgel temperatuuril töötlemine võib põhjustada muutusi orgaaniliste materjalide pinnal, liimide pehmenemist ja lipiidide kristallumist. Hispaania väidab, et kõrge temperatuuriga töötlemist kultuuripärandi säilitamisel peaaegu ei kasutata, kuna paljud kultuuripärandi esemed (nt õlimaalid, temperad, vahaskulptuurid) sisaldavad lipiide või proteiine. Lisaks võib temperatuuri tõus kutsuda esile soovimatuid keemilisi reaktsioone. Samuti võib madala temperatuuriga töötlemine mõjutada pinnatöötlust ja -katet ning põhjustada niiskuse kondenseerumist tööruumis.

(14) Nagu taotluses märgitud, võib mikrolainetöötlus tekitada soojust, põhjustades kultuuriväärtustes mikroskoopilisi ja makroskoopilisi muutusi.

(15) Taotluses esitatud teabe kohaselt ei ole balloonilämmastiku kasutamine kultuuriasutuste jaoks sobiv alternatiiv, kuna sellel on praktilisi puudusi. Balloonides sisalduva aine kogus on piiratud, mistõttu on vajalik sage transport ja eraldi ladu. Esemete töötlemine balloonilämmastikuga tekitaks kultuuriasutustele ka suuri kulusid.

(16) Nagu taotluses märgitud, on paljud kultuuriasutused viimastel aastakümnetel investeerinud töötlemiskambrite ehitamisse ja lämmastikugeneraatorite ostmisse. Kuna kohapeal toodetud lämmastiku abil tekitatud anoksilise keskkonna meetod on mitmekülgne ja sobib kõikide materjalide töötlemiseks, kasutatakse seda kultuuripärandi säilitamisel väga laialdaselt.

(17) Nõue, et kultuuriasutused kasutaksid kahjurite tõrjeks erinevaid meetodeid, millest igaüks sobib konkreetsete materjalide ja esemete jaoks, selle asemel, et kasutada üht juba kasutusel olevat meetodit, mis sobib kõikide materjalide puhul, tekitaks kultuuriasutustele lisakulu ning muudaks nende jaoks keerulisemaks eesmärgi saavutamise loobuda integreeritud tõrje raames ohtlikumate toimeainete kasutamisest. Lisaks tähendaks nendest ruumidest ja seadmetest loobumine, mis soetati kohapeal toodetud lämmastiku abil tekitatud anoksilise keskkonna meetodi kasutamiseks, varem tehtud investeeringute kaotamist.

(18) Arutelud, mille raames käsitleti määruse (EL) nr 528/2012 artikli 55 lõike 3 kohast võimalikku erandit kohapeal toodetud lämmastiku suhtes, toimusid biotsiidide eest vastutavate pädevate asutuste komisjoni eksperdirühma mitmel koosolekul ([5]) 2019. aastal.

([5]) Biotsiidide eest vastutavate pädevate asutuste komisjoni eksperdirühma 83., 84., 85. ja 86. koosolek, mis peeti määruse (EL) nr 528/2012 rakendamiseks vastavalt 2019. aasta mais, juulis, septembris ja novembris. Koosolekute protokollid on kättesaadavad aadressil https://ec.europa.eu/health/biocides/events_en#anchor0

(19) Lisaks korraldas Euroopa Kemikaaliamet komisjoni palvel pärast seda, kui Austria oli esitanud esimese samalaadse taotluse erandi tegemiseks kohapeal toodetud lämmastikku sisaldavate toodete suhtes, seda taotlust käsitleva avaliku konsultatsiooni, mis võimaldas kõigil huvitatud isikutel esitada oma seisukohad. Valdav enamik laekunud 1 487 märkusest pooldas erandi lubamist. Paljud vastajad tõid välja olemasolevate alternatiivsete meetodite puudused: termiline töötlemine võib kahjustada teatavaid materjale; muude toimeainete kasutamisel jäävad objektidele mürgised jäägid, mis järk-järgult vabanedes keskkonda satuvad; balloonilämmastiku kasutamine ei võimalda kontrollida töödeldaval alal suhtelist õhuniiskust, mis on mõne materjali töötlemise puhul vajalik.

(20) Kaks rahvusvahelist organisatsiooni, mis esindavad muuseume ja kultuurimälestisi – Rahvusvaheline Muuseumide Nõukogu ja rahvusvaheline mälestiste ja kultuuriväärtuslike paikade nõukogu – kavatsevad esitada taotluse kohapeal toodetud lämmastiku kandmiseks määruse (EL) nr 528/2012 I lisasse, mis võimaldaks liikmesriikidel lubada kohapeal toodetud lämmastikku sisaldavaid tooteid, ilma et oleks vajalik rakendada kõnealuse määruse artikli 55 lõike 3 kohast erandit. Sellise taotluse hindamine, asjaomase aine kandmine määruse (EL) nr 528/2012 I lisasse ning tootele loa saamine nõuab siiski aega.

(21) Taotlusest nähtub, et Hispaanias ei leidu sobivaid alternatiive, kuna kõigil praegu kättesaadavatel alternatiivsetel meetoditel on puudusi nende sobimatuse tõttu kõigi materjalide töötlemiseks või ebapraktilisuse tõttu.

(22) Kõigi nende argumentide põhjal on asjakohane järeldada, et kohapeal toodetud lämmastik on oluline Hispaania kultuuripärandi kaitsmiseks ning sobivaid alternatiive ei ole. Seetõttu tuleb Hispaaniale anda võimalus lubada kohapeal toodetud lämmastikust koosnevate biotsiidide kättesaadavaks tegemist ja kasutamist kultuuripärandi kaitseks.

(23) Kohapeal toodetud lämmastiku võimalik kandmine määruse (EL) nr 528/2012 I lisasse ja sellele järgnev liikmesriikide loa andmine kasutada kohapeal toodetud lämmastikust koosnevaid tooteid nõuab aega. Seetõttu on asjakohane lubada erand selliseks ajavahemikuks, mis võimaldab alusmenetlused lõpule viia,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Hispaania võib lubada kohapeal toodetud lämmastikust koosnevate biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist kultuuripärandi kaitseks kuni 31. detsembrini 2024.

Artikkel 2

Otsus on adresseeritud Hispaania Kuningriigile.

Brüssel, 15. juuli 2020

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Stella KYRIAKIDES